

Møte torsdag den 5. februar kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 46):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om embetsutnemningar m.m. 1. juli 2002 – 30. juni 2003 (Innst. S. nr. 107 (2003-2004), jf. St.meld. nr. 13 (2003-2004))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i sykehus – en sammenligning av organiseringen av hofteoperasjoner (Innst. S. nr. 110 (2003-2004), jf. Dokument nr. 3:3 (2003-2004))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging og tilsyn i barnevernet (Innst. S. nr. 106 (2003-2004), jf. Dokument nr. 3:10 (2002-2003))
4. Referat

Presidenten: Fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Per Ove *Width* fra og med 5. februar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Vidar *Andersen*, innkalles for å møte i permisjonstiden.
3. Vidar *Andersen* innvelges i Lagtinget for den tid han møter for representanten Per Ove *Width*.

Presidenten: Vidar *Andersen* er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møter torsdag og fredag. – Det anses vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Kjell Engebretsen (A): Jeg foreslår Ranveig Frøiland.

Presidenten: Ranveig Frøiland er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Ranveig Frøiland er dermed enstemmig valgt som settepresident for Stortingets møter i dag og i morgen.

Representanten Jan Arild Ellingsen vil framsette et privat forslag.

Jan Arild Ellingsen (FrP): Jeg har på vegne av Per Sandberg, Karin S. Woldseth, Siv Jensen og meg selv gleden av å legge fram forslag om å innføre ordning med bistandsadvokat betalt av det offentlige til fornærmede i straffesaker som dreier seg om tvangsekteskap.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om embetsutnemningar m.m. 1. juli 2002 – 30. juni 2003 (Innst. S. nr. 107 (2003-2004), jf. St.meld. nr. 13 (2003-2004))

Berit Brørby (A) (ordfører for saken): Som komiteen skriver i sine merknader, og som Riksrevisjonen også påpeker, er det fortsatt betydelig kvinneunderskudd ved embetsutnevninger i noen departementer. Spesielt har Forsvarsdepartementet et godt stykke arbeid å gjøre, selv om det, slik merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet beskriver, er bedring i sikte.

Forsvaret er en av de mest mannsdominerte arenaene vi har i Norge. De kvinnene som slipper igjennom nåløy-et der, stiger nok raskere i gradene i militæret enn gjennomsnittet av menn. Det sier allikevel ikke alt om kvinners karrieremuligheter i Forsvaret. Jeg tror det nye Forsvaret, som vi har begynt å kalle det, vil ha godt av å få flere kvinnelige ledere og håper både det departementet og andre departement som henger noe etter i å utnevne tilstrekkelig med kvinner i ledende stillinger, neste gang vi behandler embetsutnevninger, kan vise til betydelig bedre resultater. Det er mange dyktige kvinner, og veldig mange av dem er også veldig gode ledere, synes jeg.

Ellers helt til slutt: Når det gjelder det likestillingsombudet nylig har uttalt, at det ser veldig trøstesløst ut når det gjelder fordelingen av kvinnelige og mannlige ledere totalt sett i samfunnet, er det også vel verdt å merke seg i den videre debatten.

André Dahl (H): At det er viktig med kjønnsfordeling og blanding av kjønn på de fleste arbeidsplasser, er hevet over enhver tvil. Jeg har på den ene side jobbet i en kantine i helsevesenet, hvor det ikke akkurat krydde av menn, og på den annen side jobbet ved et lager på en brusfabrikk og i Forsvaret, hvor det ikke akkurat krydde av kvinner. Likheten var ganske slående. Skjev kjønnsfordeling skaper slagsider som ikke nødvendigvis bidrar til sunne arbeidsforhold eller den kvaliteten på arbeidet man kunne hatt. Det heter at kvinne er kvinne verst, og jeg har vel erfart at det kan stemme noen ganger. Noen kan kanskje være uenig i det, men jeg er heller ikke overbevist om at det noen har betegnet som en neandertalsk machokultur på enkelte mannsdominerte arbeidsplasser, er å rope hurra for.

De aller fleste departementene har kommet et godt stykke på vei selv om det er kvinneunderskudd, som påpekt fra saksordførers side, i f.eks. Utenriksdepartementet og i Forsvaret som helhet. Arbeiderpartiet har i sine merknader kommet i skade for å sette likhetstegn mellom Forsvarsdepartementet og Forsvaret som sådant. Det er noe med det at vi har litt få kvinnelige oberster og derfor naturligvis ikke kan få kvinner i enkelte av de militære toppstillingene som man ønsker kvinner skal ha.

(Dahl)

Før man konkluderer med om det er grunn til kritikk eller ikke: Det har vært en positiv utvikling. Departementet har gjort en aktiv innsats for å bedre rekrutteringen til opplæringen, så vi kan på sikt, i fremtiden, få økt kvinneandel også i militære toppstillinger. Det er en del gledelige tall, men det har ikke kommet langt nok. Jeg tror kanskje også vi må innse at det antakeligvis er visse begrensninger på hvor mange kvinner som reelt sett er interessert i å jobbe i Forsvaret. Det kan være noe å ta innover seg. Jeg har selv jobbet med kjønnspolitikk, likestillingspolitikk, i fylkeskommunen, og der ser vi at uansett hvor mange planer, visjoner og tanker vi har hatt om en viss prosentandel kvinner i visse typer studieretninger, nesten uansett hvor aktiv man har vært, viser det seg fortsatt at mange velger tradisjonelt.

Så kan man si at det utelukkende er fordi man følger et kjønnsrollemønster, men det kan også være at de ulike kjønn faktisk har visse ulike interesser. Disse tallene viser for så vidt at siden 2001 har Forsvarsdepartementet sørget for at man har fått en langt mer aktiv politikk som har sikret økt andel av kvinner på våre forsvarsskoler. For eksempel når det gjelder krigsskolene, samlet sett for Hæren, Sjøkrigsskolen og Luftkrigsskolen, har det i forhold til antall hoder vært en ganske betydelig økning, på over 20 pst. faktisk. Totalt samlet på alle skolene har det altså vært en økning på godt over 50 pst. Det gjelder i forhold til antall hoder. Det synes jeg vitner om at man har hatt en aktiv rekrutteringspolitikk. Jeg antar at dette på sikt også vil bidra til at vi får dyktige kvinner som kan søke på de stillingene som Arbeiderpartiet sikter til. I Forsvarsdepartementet, selve departementet, har vi en kvinne som øverste sjef – ikke bare en kvinne, men også en dyktig kvinne. Det synes jeg det er verdt å legge merke til. Det er vel også kanskje det som danner noe av bakgrunnen for at andre kvinner har latt seg motivere til å bli utnevnt til noen av de stillingene som Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti nevner i sine merknader. Men Høyre deler også Arbeiderpartiets oppfatning av at vi fortsatt har betydelige utfordringer, men bildet er ikke så helsvart som det kan synes ut fra de merknadene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 1746)

S a k n r . 2

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i sykehus – en sammenligning av organiseringen av hofteoperasjoner (Innst. S. nr. 110 (2003-2004), jf. Dokument nr. 3:3 (2003-2004))

André Dahl (H) (ordfører for saken): Stortinget har som overordnet mål at hele befolkningen, uavhengig av alder, kjønn og bosted, skal gis god tilgang til offentlige helsetjenester. Stadig økte bevilgninger har blitt gitt for å sikre dette, med mål om kortere ventetid og færre venteliste-pasienter og da forutsetningsvis innen rammen av en

effektiv ressursutnyttelse. På bakgrunn av dette og en negativ utvikling av kostnadseffektiviteten har Riksrevisjonen undersøkt ulike måter å organisere én bestemt type behandling på, nemlig hofteoperasjoner, og om disse kan forklare at det foreligger forskjeller i effektivitet også mellom sykehusene.

Innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i sykehus – en sammenligning av organiseringen av hofteoperasjoner – er kanskje ikke en kioskvelter, hvis man tar utgangspunkt i tittelen. Imidlertid skjuler denne unnselige tittelen mengder av informasjon om hvordan gode organisatoriske løsninger kan skape økt behandlingsaktivitet og effektive behandlingsinstitusjoner.

At Riksrevisjonens vurderingstema nettopp er innsetting av hofteproteser, er ikke tilfeldig. Ved siden av at det utgjør en ganske nødvendig og naturlig avgrensning av en uoverkommelig problemstilling som det ville vært å vurdere et helt sykehus' totale behandlingstilbud, og da innen rimelig tid, er det et faktum at hofteoperasjonene utgjør en av de største andeler av statlige utgifter knyttet til innsatsstyrt finansiering. Bedre organisering vil her ha stor betydning. For eksempel vil én dag mindre liggetid for denne pasientgruppen kunne frigjøre nesten 7 000 liggedøgn, som tilsvarer liggetiden for ca. 650 hofteprotesepasienter på denne sengeposten. På basis av beregninger gjort ved 28 ulike sykehus som utførte 62 pst. av alle landets hofteoperasjoner i 2000 og 2001, påpeker Riksrevisjonen at det var opptil 35 pst. forskjell i liggetid for hofteoperasjoner. Komplekse problemer krever som regel komplekse forklaringer og løsninger, og det tallet må også selvfølgelig leses med det som bakteppe. Med det forbeholdet har det imidlertid, slik et bredt komiteflertall ser det, oppstått et ikke uvesentlig rom for effektivisering ved å gjøre noen av de organisatoriske grepene som de liggetidseffektive sykehusene har gjort, som denne undersøkelsen viser. Både før og etter innleggelse og ved selve operasjonsvirksomheten er det gjort positive erfaringer ved noen av de undersøkte sykehusene, som bør være rimelig motiverende for andre å lære av og ikke minst praktisere. Klare servicemål virker kanskje i utgangspunktet som noe av det enkleste, men det forutsetter en bevissthet om hva som er det egentlige formålet med virksomheten, klare tanker og strategier for hvordan man kan gjøre tiden mellom den polikliniske undersøkelsen og selve innleggelsestidspunktet så kort som mulig. Riksrevisjonen nevner som et mulig tiltak å overlate etterkontrollen av ferdigbehandlede pasienter til primærlegen og å utrede pasientene ferdig før de legges inn. Det å gi den enkelte pasient eierskap i forhold til sin egen operasjon, ved klart å vite når noe skal skje, kan også sikre færre avbestillinger av operasjoner og kanskje heller ikke helt usannsynlig gi økt motivasjon hos disse til senere effektiv rehabilitering. Det å bruke rehabiliteringsinstitusjonene som en del av behandlingen ser for øvrig ut til å være et ganske viktig poeng når pasientene har gått gjennom inngrepet, ifølge Riksrevisjonens rapport.

Mye av ansvaret for å gjennomføre nødvendig grep ligger da på avdelingsledernivå. Komiteens flertall forut-

setter imidlertid at Regjeringen bidrar med sitt for å sikre at de positive erfaringene Riksrevisjonen også har merket seg, ikke bare blir lagt i skuffen, men faktisk blir fulgt opp i dialogen med og i styringsdokumentene til de regionale helseforetakene.

Ledelsesansvaret som ligger i det at avdelingslederne ved de kirurgiske avdelingene rent praktisk har stålkontroll – for å bruke et militært uttrykk, siden vi snakket om militæret i sted – over utnyttelsesgraden i operasjonsstuen sine og ikke av refleks henviser til for lav operasjonskapasitet, så stresses. At et fåtall av disse ser ut til å ha oversikt over det, er for ille. Jeg vil anta at det også må føles mer tilfredsstillende å ha klargjort operasjonsstuen dagen før, slik at man får satt i gang med det som er hovedpoenget, nemlig å operere pasienter, f.eks. fra kl. 8, slik de mer effektive sykehusene i undersøkelsen gjør.

Jeg avgrenser avslutningsvis mot å drøfte i hvilken grad ISF-systemet skaper vridninger på tvers av det Stortinget har lagt til grunn. Komiteflertallet legger til grunn at vi ikke har empiri til å konkludere verken i den ene eller den andre retning. Et mindretall mener at de få pasusene som finnes i denne rapporten, er nok til å slå det fast. Jeg synes vel det er å trekke denne forvaltningsrevisjonen og funnet i den vel langt, for å si det forsiktig. Men Stortinget er suverent og diskuterer hva det vil, når det vil, og det regner jeg også med at vi kommer til å gjøre, men rent saklig håper jeg at det ikke leses inn politikk i det lille som står og ikke står om ISF-systemet i denne rapporten, og at hoveddebatten om dette tas når og der det hører hjemme.

Berit Brørby (A): Riksrevisjonen går stadig nye veier og lager gode rapporter, nå på området effektiviteten i sykehusene og spesielt når det gjelder hofteoperasjoner.

Det som er verdt å merke seg, er at de mest liggeeffektive sykehusene benytter rehabiliteringsinstitusjonene som en viktig og integrert del av behandlingen, og mye tyder på at denne kombinasjonen gir de beste resultatene for pasientene. Så er det hele tiden, enten det er hofteoperasjoner eller andre typer operasjoner, et behov for å se nærmere på utnyttelsesgraden i operasjonsstuen og at organisering og planlegging av operasjoner har vel så stor betydning som selve operasjonskapasiteten.

Det er viktig at det Regjeringen vektlegger i sine styringsdokumenter til de regionale helseforetakene, blir fulgt opp med konkrete sjekkpunkter for å bedre den interne organiseringen.

For øvrig viser jeg til den merknaden i innstillingen som Arbeiderpartiet og SV står bak, hvor vi ber Regjeringen iverksette systematiske undersøkelser for å bringe på det rene i hvilken grad det innsatsstyrte finansierings-systemet i spesialisthelsetjenesten påvirker sykehusenes prioritering av pasienter. Det håper jeg helseministeren merker seg, og at dette likevel kan ses nærmere på, selv om dette ikke er et uttrykt ønske fra de andre partiene i komiteen.

Henrik Rød (FrP): Riksrevisjonens undersøkelse tar for seg effektivitet i sykehusene. Det er åpenbart at effek-

tivitet i sykehusene er et veldig viktig forhold, for antallet pasienter som blir behandlet, avhenger av hvor god denne effektiviteten er. Med andre ord vil køene av pasienter som venter på behandling, reduseres raskere jo bedre effektiviteten i sykehusene er. Det er derfor, slik jeg ser det, meget bekymringsverdig at rapporten avdekker at det er såpass store forskjeller som det som er framkommet, i hvordan effektiviteten på de ulike sykehusene er.

Slik jeg synes vi kan lese denne rapporten, er det åpenbart at enkelte sykehus har potensial til å kunne behandle flere pasienter, ved i større grad å fokusere på intern organisering og effektivitet. Førstelinjeansvaret for å organisere det enkelte sykehuset ligger jo selvsagt hos den lokale ledelsen. Det er derfor beklagelig at Riksrevisjonen har avdekket at flere av avdelingslederne for de kirurgiske avdelingene har manglende oversikt over utnyttelsesgraden i de enkelte operasjonsstuen. Etter Fremskrittspartiets syn er det derfor helt sentralt at hensiktsmessig organisering og effektivitet får sterkere fokus. Slik vi også ser det, er finansieringssystemet viktig. Jeg forstod det slik at representanten André Dahl ikke ønsket å diskutere dette i så veldig stor grad, men slik vi ser det, er innsatsbasert finansiering et veldig viktig forhold for å få effektiviteten opp. Det framstår for oss helt åpenbart at jo større grad av innsatsbasert finansiering man har, dess bedre effektivitet vil man få i behandlingen. Dette lar seg forklare ganske enkelt ved at ved denne finansieringsformen vil sykehusets inntekter og dermed mulighetene til pasientbehandling avhenge av hvor mange man faktisk behandler. Det framstår som åpenbart at dette vil fremme effektiviteten og dermed redusere køene av pasienter som venter på behandling. Etter vårt syn er det derfor meget beklagelig at Stortingets flertall under budsjettbehandlingen i 2003 reduserte den innsatsbaserte finansieringsdelen fra 60 pst. til 40 pst. Vi er bekymret for om Stortingets intensjon om reduserte behandlingsskøer vil kunne oppnås med det.

Eirin Falde hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet – jo, det var flere.

Ågot Valle (SV): I en slik viktig sak er det flere som vil ha ordet.

Presidenten: Det aksepterer presidenten fullt ut.

Ågot Valle (SV): Denne rapporten viser at ting kan gjøres mye bedre i norske sjukehus, ikke minst organiseres bedre for å bedre effektiviteten. Det er ikke alltid slik at effektivitet er det samme som produktivitet. Effektivitet er jo å gjøre de rette tingene til rett tid. Slik har i hvert fall jeg lært det. Ting kan gjøres mye bedre, og derfor mener jeg at denne rapporten burde vært høytlesning for ledelsen ved mange sjukehus, og at de gode eksemplene på hvordan ting kan gjøres bedre, kan vises fram til læring.

Jeg vil kommentere noe av det vi har lagt vekt på i våre merknader. For det første: Pasienter i Helse Vest og i Helse Midt-Norge må vente lenger på hofteoperasjoner enn i de andre regionene. Det kan bero på manglende effektivitet. Men i alle de årene jeg var fylkespolitiker, lærte jeg at sjukehusa i Hordaland er blant de mest effektive i landet. Det er ikke bare noe man har sagt i Hordaland, det er også understreket av SINTEF. Da kan det være slik at den lengre ventetida har andre årsaker. SV har pekt på to. For det første har disse to regionene, Helse Vest og Helse Midt-Norge, lavest basisbevilgninger. Dette peker også høringsinstansen Nasjonalt register for leddproteser på. Dette er det naturlig å gripe fatt i for helsemyndighetene, slik at det kan bli en jevnere fordeling av ressurser. Akkurat det har jo en samlet sosialkomite sagt tidligere, og noe av det samme har Sosialistisk Venstreparti sammen med Fremskrittspartiet og Senterpartiet gitt uttrykk for i budsjettinnstillinga for i år. Så mitt spørsmål til helseministeren er: Er det rimelig å tro at det er en sammenheng mellom lang ventetid og lav basisbevilgning? Er det rettferdig at det er slik? Hvis helseministeren mener at det kan være en sammenheng, når vil han gripe fatt i akkurat dette?

Så er det helt riktig at en målrettet bruk av rehabiliteringsplasser kan bedre effektiviteten. Det er viktig at rehabiliteringsplassene ligger i nærheten av sjukehusene, i nærheten av der pasienten bor. Rehabilitering må gå inn i en samordnet tiltakskjede, altså i geografisk nærhet til sjukehusene til heimsplassen, slik rehabiliteringsmeldinga for noen år siden også slo fast.

Men så er det også slik at nettopp Helse Vest og Helse Midt-Norge har færre rehabiliteringsplasser enn andre regioner. Innstillinga til rehabiliteringsmeldinga, Ansvar og meistring, pekte jo på noe av det samme. Men en må spørre seg om hva som er gjort senere. I denne rapporten som vi behandler, sies det:

«Det kan stilles spørsmål ved om hofteprotesepasientene gis et likeverdig tilbud i forhold til rehabilitering i pasientbehandlingen.»

Vi vet at det eksisterer planer i disse regionene som vi snakker om. Når har statsråden tenkt å ta fatt i akkurat dette?

Så har vi sagt noe om innsatsstyrt finansiering, om hvordan det vrir prioriteringene. Også Fremskrittspartiet må se at det er slik at enkelte pasienter blir mer lønnsomme enn andre, og at det kan være slik at det er lønnsomheten og ikke behovene som betyr at pasienten skal få hjelp eller ikke. Med andre ord: Jeg vil advare mot at en behandling skal være en vare som skal bedre bunnlinjen for de enkelte sjukehusene.

Til nå har førstegangsoperasjoner hatt samme pris som reoperasjoner, som har tatt lengre tid og er mer komplisert. Jeg vet at her er det endring. Men rapporten viser at de som må vente på ny operasjon, må vente lenger for å få den enn de som skal opereres for første gang. Jeg har funnet noen interessante sitater i rapporten. En ortoped sier:

«Vi får så lite utbetalt DRGmessig for revisjoner ... ja, vi er nødt til å være bevisste på det. Vi kan ikke kjø-

re opp med for mye revisjonskirurgi, for det dreper økonomien vår ... så vi sier rett og slett nei. Inntil vi får betaling for det.»

Og en annen:

«Vi trenger ... de friskeste pasientene for å drive effektivt og økonomisk, ellers ville sykehuset sittet igjen kun med revisjonene som er bedriftsøkonomisk ulønnsomme.»

Dette sammen med fritt sykehusvalg kan vri prioriteringene over til de friskeste, simpelthen fordi sykehuset må hindre at de mer lønnsomme hoftepasientene velger å bli operert ved andre sykehus.

Om ISF-systemet sier Hagen-utvalget:

«Faren for vridning er et empirisk spørsmål som til nå ikke er entydig besvart.»

Vi mener at denne rapporten gir såpass godt grunnlag for at det har vridning, i hvert fall for hoftepasienter, at vi sammen med Arbeiderpartiet derfor ber om at det iverksettes «systematiske undersøkelser for å bringe på det rene i hvilken grad det innsatsstyrte finansieringssystemet i spesialisthelsetjenesten påvirker sykehusenes prioritering av pasienter». Jeg utfordrer helseministeren til å komme med noen kommentarer til akkurat det.

Ola D. Gløtvold (Sp): Riksrevisjonens undersøkelser og rapporter er ofte interessante og kan gi oss nyttig informasjon og erfaringsbakgrunn.

Undersøkelsen i forbindelse med hofteoperasjoner er gjort før helseforetaksordningen trådte i kraft, og slik sett kan en vel si at den ikke er helt relevant i forhold til dagens struktur og organisering. Men den viser oss en del interessante ting, bl.a. at kvaliteten og – jeg får bruke ordet, jeg også da – effektiviteten i helsetjenesten er veldig avhengig av den enkelte institusjons drift og interne tilrettelegging. Jeg liker ikke ordet «effektivitet» brukt på en slik isolert måte, men det er klart at god og rask helsebehandling i mange tilfeller er effektiv helsebehandling, og slik sett kan det være belegg for å bruke det.

Administrering og organisering er veldig viktig. Det viser Riksrevisjonens rapport oss. Den viser også at det internt ved det enkelte sykehus er et viktig ledelsesansvar, både på toppen og nede på avdelingsnivå. Slik sett burde denne rapporten være nyttig lesning for alle innenfor sykehusledelse og organisering, slik en representant sa tidligere.

Jeg er heller ikke helt overbevist om at vi skal ta for gitt at det mest liggeeffektive sykehuset er det beste sykehuset. Kort liggetid kan bli *for* kort liggetid og dermed gi komplikasjoner og uakseptable belastninger, først og fremst for pasienten selv, på den måten at vi skaper svingdørspasienter. Det er ikke ønskelig ut fra et menneskelig synspunkt, men det er heller ikke ønskelig ut fra et effektivitetssynspunkt i helsesammenheng. Derfor er jeg litt forsiktig med å svelge påstanden om at liggeeffektive sykehus er de beste sykehusene. Men det er klart at det skal være et visst samsvar her, og da er rehabilitering viktig, som også rapporten påpeker.

Det er viktig at Regjeringen har det klare syn at rehabilitering er en nødvendig og verdifull sluttbehandling i

en medisinsk behandlingsskjede. De pengene som vi bruker på behandling og operative inngrep, får man igjen ved at pasienten blir raskt rehabilitert og kommer tilbake i en verdig livssituasjon igjen, enten som arbeidstaker og samfunnsmedlem på den måten eller som et menneske som kan klare seg selv mest mulig, som f.eks. den eldre generasjonen er avhengig av for å kunne bo i eget hjem.

Rehabilitering har ikke vært prioritert godt nok av dagens regjering. Jeg mener at økonomien i rehabiliterings- og opptreningsinstitusjonene må gjennomgås og bli bedre. Det må også være slik at det er en bedre link mellom dem som har behov for rehabilitering, og rehabiliteringsapparatet enn det vi ser i dag. Men noen sykehus er flinke. De har også de beste resultatene. Det viser at rehabiliteringen må knyttes mye mer til den effektive og helhetlige helsebehandlingen.

Så til et par av de momentene som trekkes inn her, bl.a. dette med finansieringssystemet. Jeg vil i likhet med bl.a. representanten fra SV påpeke at finansieringssystemet ikke er uvesentlig for hvilken helsebehandling vi har. Det viser bl.a. at sykehusene, i noe for stor grad, synes det som, prioriterer den enkle, operative behandling i stedet for den mer kompliserte. Det går på dette med førstegangsoperasjon eller reoperasjon. Det viser denne rapporten ganske tydelig. Jeg synes det er grunn til å følge dette nøye. I den sammenheng vil Senterpartiet stemme for komiteens flertallsforslag, som vel er et mindretallsforslag i denne sal, der en ber «Regjeringen iverksette systematiske undersøkelser for å bringe på det rene i hvilken grad det innsattsstyrte finansieringssystemet i spesialisthelsetjenesten påvirker sykehusenes prioritering av pasienter». Jeg tror det er veldig viktig at vi fra dette stedet og fra Akersgata lager et så nøytralt og godt system som mulig, slik at alle får en like god og forsvarlig behandling, uansett hva slags behandling det dreier seg om.

Så er det et annet fenomen som også kommer inn her. Det er at man ikke har lik geografisk tilgjengelighet for hofteoperasjonspasienter og rehabiliteringstilbud for pasienter. Spesielt gjelder dette for Helse Vest og Helse Midt-Norge, hvor en del pasienter opplever at det er vesentlig lengre ventetid enn i de øvrige tre helseregionene.

Som det har vært påpekt her fra tidligere talere, har Senterpartiet sammen med Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet tidligere fremmet et forslag der vi bad «Regjeringen vurdere hvorvidt bevilgningen til Helse Vest er riktig sett i forhold til de øvrige foretakene». Det kan være grunn til å se på samtlige helseregioner og om det er en riktig finansiering. Dette påpekte vi i forbindelse med budsjettinnstillingen, og vi gjentok det også i forbindelse med behandlingen av finansiering av helseforetakene, basert på Hagen-utvalgets innstilling.

Jeg håper at statsråden kan gi svar på noen av de spørsmål og de synspunkter som har kommet opp her i dag, bl.a. når det gjelder dette siste med likhet i hele landet, om finansieringssystemet, om viktigheten av at det er nøytralt og treffer riktig, og også om dette med rehabilitering og kapasitet og organiseringen av det.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Riksrevisjonen har undersøkt om det finnes et potensial for å effektivisere organiseringen av behandlingsaktiviteten ved sykehuse- ne. Undersøkelsen tar utgangspunkt i organiseringen av én bestemt type behandling: hofteoperasjoner.

Riksrevisjonen mener på bakgrunn av undersøkelsen å kunne dokumentere at det er et betydelig potensial for effektivisering i helsesektoren. Det er jeg helt enig i.

Riksrevisjonens undersøkelse og konklusjoner bygger på registerdata fra før sykehusreformen. Ulik tilgang til helsetjenester, ulike prioriteringer og ulik effektivitet er i Ot.prp. nr. 66 for 2000-2001, om denne reformen, fremhevet som noen av begrunnelsene for å reformere.

Det har siden sykehusreformen vært en betydelig fokusering på bedret intern organisering, logistikk, økonomistyring og rapportering. Produktivitetstall fra det første året etter at reformen ble innført, indikerer at vi er på rett vei.

Riksrevisjonens undersøkelse vil være et viktig grunnlag for det arbeidet de regionale helseforetakene nå setter i verk for å videreutvikle spesialisthelsetjenestene og bedre kvaliteten på tjenestene. Jeg tar med meg forslaget om høytlesing for lederne i foretakene.

Det er i styringsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2004 stilt store krav til effektivisering og omstilling, samtidig som det er stilt krav om at omfanget av pasientbehandlingen ikke skal reduseres. Jeg forventer at dette gir seg utslag i større effektivitet.

ISF-systemet kan gi vridningseffekter. ISF-systemet er et finansieringssystem og ikke et prioriteringssystem. Det er en måte å fordele pengene på, ikke en måte å prioritere pasienter på. I den videre oppfølging og styring av foretakene vil jeg legge stor vekt på at prioritering av pasienter skal foretas ut fra de regler og retningslinjer som storting og departement har trukket opp i lover og forskrifter, bl.a. i prioriteringsforskriften basert på Lønning-utvalgets innstilling. Prioriteringene skal ikke styres ved at ressurser settes inn mot såkalte «lønnsomme» pasienter. Tendenser til denne typen tenkning i kulturen vil bli møtt med mottrekk fra eiers side.

Riksrevisjonen påpeker at det er et eieransvar å utvikle finansieringssystemene i takt med endringer i medisinsk praksis. Det blir gjort årlige justeringer i ISF-systemet, og systemet oppdateres jevnlig for å fange opp endringer i de relative kostnadene mellom ulike behandlingsformer. Dette arbeidet blir nå forsterket og utvidet. Målsettingen er at vi skal ha et finansieringssystem som fungerer mest mulig nøytralt i forhold til medisinske prioriteringer, samtidig som det oppmuntrer til mest mulig helse for hver krone. Men det er ikke en eksakt vitenskap å utforme et slikt system. Det vil hele tiden måtte være et forbedrings- og utviklingsarbeid.

Riksrevisjonen bemerker at det er et klart ledelsesansvar å etablere interne styrings- og oppfølgingssystemer som hindrer at enkelte pasientgrupper blir nedprioritert av økonomiske årsaker.

Jeg vil understreke ledelse som et veldig viktig stikkord i denne sammenhengen, og det synes jeg også rapporten peker på. Ledelse er etablert som ett av fire strate-

giske satsingsområder i de regionale helseforetakene. Med dette som utgangspunkt er det startet opp en felles nasjonal ledelsesutdanning innrettet mot spesialisthelsetjenestens behov. Det er etablert en felles styringsgruppe for de regionale helseforetakene, og den forestår et felles utviklingsprogram for 170 ledere i foretakene i fjor og i år.

Effektivisering vil være et viktig fokusområde framover. De rapporter og innspill som gis i forhold til dette fra Riksrevisjonen og andre, vil inngå som bakgrunnsmateriale. Måltrettet ivaretagelse og oppfølging av dette arbeidet blir også ivare tatt ledelsesmessig.

Til representanten Berit Brørby, som pekte på behovet for å ha sjekkpunkter i forhold til oppfølgingen av de mål som stilles opp fra Stortinget, Regjeringen og departementets side, vil jeg peke på at vi har innført ni kvalitetsindikatorer, hvorav noen også går på dette med effektivitet. I år vil vi utvide med ytterligere kvalitetsindikatorer som sykehusene vil rapportere etter, og som vil gi eier og overordnede politiske myndigheter en informasjon om hvordan det går i forhold til en del av disse faktorene.

Så spurte representanten Ågot Valle om når og hvordan statsråden ville gripe fatt i spørsmålet om en endret fordeling av basisbevilgningen til sykehusene. Stortinget behandlet i høst St.meld. nr. 5 for 2003–2004, og der gav Stortinget sin tilslutning til hovedtrekkene i det forslaget til omfordeling av basisbevilgningen som Regjeringen la fram. Det innebærer at de helseregioner som representanten Valle nevnte, gradvis vil få en større del av ressursene. Når det gjelder hvilken sammenheng det er mellom ventetid og størrelse på basisbevilgning, tør jeg ikke være kategorisk. Jeg tror at de forskjeller som vi ser, og som også er dokumentert i denne rapporten, har et sett av årsaksfaktorer bak seg. Jeg vil ikke spekulere i hvilke av dem som har størst betydning her.

Når det gjelder spørsmålet om oppfølging av rehabiliteringsmeldingen, vil jeg peke på at Stortinget har gitt sin tilslutning til et nytt finansieringssystem for opptreningsinstitusjonene som knytter dem til en sammenhengende kjede av forebygging, behandling og rehabilitering gjennom en tilknytning til de regionale helseforetakene. Det er et viktig skritt for å få til en bedre helhet i tjenesten, som var et hovedbudskap i rehabiliteringsmeldingen.

La meg avslutningsvis, siden det er stort trykk på debatten om sykehusreformen om dagen, minne Stortinget om at to av de viktigste målene med reformen for det første var å kutte ventetider og ikke minst fokusere på uakseptabelt lange ventetider. I går kunne vi lese statistikken for 2003, som viser at ventetidene har falt dramatisk, med 16 pst. i snitt. Sammen med opplysningene fra 2002 om bedret produktivitet, som var det andre viktige målet med reformen, nemlig mer helse for hver krone, viser det at når det gjelder to av de aller viktigste målsettingene, er vi på rett vei.

Det er et krevende arbeid som helseforetakene står oppe i, men vi har hentet inn noen av de første og viktigste resultatene, og så står det et betydelig omstillingsarbeid foran oss. Den rapporten som Stortinget behandler i dag, er et hjelpemiddel i dette arbeidet framover.

Martin Engeset (H): Innledningsvis må jeg si at jeg synes det er både hyggelig og prisverdig at helseministeren nå kan dokumentere så gode resultater av sykehusreformen. Det tyder på at helseministeren har forvaltet denne reformen på en god måte, på tross av at hans parti i utgangspunktet var imot reformen. Det er gledelig at vi nå begynner å se meget gode resultater.

Riksrevisjonen har i denne rapporten undersøkt om det finnes et potensial for å effektivisere organiseringen av behandlingsaktiviteten ved sykehusene. Jeg synes at denne forvaltningsrevisjonsrapporten er et meget godt eksempel på en nyttig og viktig rapport, fordi den er aktuell, har stor aktualitet, og den tar for seg et område i samfunnet av stor økonomisk og prinsipiell viktighet. Hvordan vi forvalter alle milliardene som Stortinget bevilger til driften av landets sykehus, og hva vi får ut av disse ressursene, er svært viktig. Derfor er dette et meget godt forvaltningsrevisjonsprosjekt når det gjelder valg av tema.

Riksrevisjonens funn er klart: Det hersker ingen tvil om at det finnes et betydelig potensial for en mer effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Riksrevisjonens undersøkelse indikerer at potensialet for effektivisering i sykehusene er betydelig, og at en vesentlig del av dette kan tas ut gjennom en bedre organisering av driften.

Helsedepartementet har sagt seg enig i at det er et stort potensial for effektivisering i sykehusene, og ifølge helseministeren er altså resultatene godt i gang med å oppnås. Departementet varsler at dette vil bli fulgt opp i styringsdokumentet fra departementet til de regionale helseforetakene for 2004 med tiltak som vil bidra til ytterligere effektivisering. Det er svært gledelig.

Det er viktig at erfaringene med gode organisatoriske løsninger i større grad enn i dag tilflytter mindre effektive sykehus. Noe av det positive ved forvaltningsrevisjonens rapporter er at forvaltningen kan lære av de funn man gjør, slik at man får en bedring totalt sett.

For det første er det viktig at systemet alltid gir enhetene selv incitament for effektivisering. Dernest er det viktig at Regjeringen vektlegger behovet for bedre intern organisering overfor de regionale helseforetakene. Det vil departementet gjøre, og det er jeg glad for.

Riksrevisjonens undersøkelse viser også at innsatsstyrt finansiering i praksis kan ha betydning for sykehusenes prioriteringer. Jeg er imidlertid helt overbevist om at sykehusreformen og innføringen av ISF-systemet, altså innsatsstyrt finansiering, har bidratt til den betydelige reduksjonen i ventelistene som vi nå ser.

Departementet har helt riktig påpekt at ISF-systemet er et finansieringssystem og ikke et prioriteringssystem, og at de incitamenter som følger av ISF-systemet, ikke må gi vridningseffekter i strid med de krav til helsepolitiske prioriteringer som storting og regjering gjør. Dette var også helseministeren ganske tydelig på i sitt innlegg.

Det er imidlertid viktig å understreke at det på det nåværende tidspunkt ikke finnes tilstrekkelig empiri til verken å bekrefte eller avkrefte en hypotese om faren for denne typen vridning, men jeg tror det er veldig viktig å

være klar over problemstillingen og ha nødvendig beredskap i forhold til slike effekter.

Avslutningsvis vil jeg be Høyres representanter stemme mot forslaget til vedtak i I, som altså har flertall i komiteen, men som det er grunn til å forvente at det er et flertall imot her i salen.

Modulf Aukan (KrF): Eg synest dette er eit godt døme på ein forvaltingsrapport eller, som ein kallar det i nabolandet vårt, ein effektivitetsrapport for å syna korleis ei teneste verkar. Det synest å vera ein tendens til at organiseringa av arbeidet også på dette området kan gjerast betre.

Fleire fylkesrevisjonar har gjort liknande undersøkingar. I Møre og Romsdal undersøkte revisjonen effektiviteten i operativ teneste ved ortopediske inngrep. Dette er nokre år sidan, før helsereforma, sjølv sagt, men når den beste avdelinga hadde 25 effektive timar ved operasjonsbordet pr. veke og den dårlegaste ned mot fem timar pr. veke, skjønar ein at det her faktisk er mykje å henta.

Denne rapporten som vi har framfor oss, peikar på fleire forhold rundt ein hofteoperasjon. Det er nok riktig at både primærhelsetenesta og rehabilitering spelar ei viktig rolle for heile resultatet. Eit vesentleg forhold som eg har sett av andre, tidlegare rapportar, er den menneskelege faktoren og evna til å arbeida i team på det enkelte sjukehus. Det synest å vera heilt avgjerande. Dette gjeld ofte både evna til å leggja arbeidet til rette og å skapa eit godt arbeidsmiljø rundt ein positiv teamleiar. Vi kan sikkert henta fram fleire døme, men den menneskelege faktoren synest å vera heilt avgjerande for resultatet på det enkelte sjukehus.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 1746)

S a k n r . 3

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging og tilsyn i barnevernet (Innst. S. nr. 106 (2003-2004), jf. Dokument nr. 3:10 (2002-2003))

Kjell Engebretsen (A) (ordfører for saken): Riksrevisjonen har i Dokument nr. 3:10 for 2002-2003 redegjort for sine funn i undersøkelsen om hvordan oppfølging og tilsyn i barnevernet fungerer. Dette er en omfattende rapport og en rapport som gir oss betydelig innsikt i denne delen av samfunnslivet. Rapporten viser at det finnes til dels betydelige svakheter i deler av barnevernet. Det gjelder tilsynet, det gjelder planarbeidet for det enkelte barn, det gjelder barnevernets kontakt med barnets hjem og de biologiske foreldre, og det gjelder visse godkjeningsrutiner. Denne rapporten viser også at vi i en viss utstrekning mangler relevante fosterhjems plasser og relevante institusjons plasser i deler av landet. Det er behov for flere og godt kvalifiserte tilsynsførere, og en del av fosterhjemmene får ikke den faglige oppfølging, de råd og den hjelp som de har behov for.

I dag er oppgavene og ansvaret for barnevernet plassert dels i kommunene og dels hos staten. Inntil årsskiftet 2003-2004 hadde også fylkeskommunen en rolle i dette arbeidet. Den delen av arbeidet er nå overtatt av staten.

Kommunene rapporterer hvert halvår til fylkesmenne- ne, bl.a. om hvor mange barn det er i kommunen med hjelpetiltak utenfor hjemmene, om omsorgsplasseringer og om tvangstiltak som er fattet i løpet av det siste halve året.

Kommunene skal også rapportere om hvor mange barn som har måttet vente på aktuelle hjelpetiltak eller omsorgstiltak, etter at vedtakene er fattet, hvor mange barn som er uten tilsynsførere, og hvordan det kommunale barnevernet overholder barnevernsbestemmelser om tidsfrister.

Generelt kan vi si at det er etablert rapporteringsord- ninger som bør gi myndighetene en god og oppdatert vi- ten om den aktuelle situasjon og også om utviklingen. Fylkesmannen skal bl.a. basert på den systematiske rap- porteringen føre tilsyn med at kommunene utfører sine oppgaver i henhold til lovens bestemmelser. Fylkesman- nen har ansvaret for å føre tilsyn med barnevernsinsti- sjonene, og det er naturligvis også fylkesmannen som skal behandle klager på enkeltvedtak som er fattet av kommunens barnevernstjeneste.

Fylkesmennene har nå også ansvar for å planlegge ut- viklingen av institusjons plasser og påse at det er tilstrek- kelig antall relevante plasser i fylket. Det kan ikke være akseptabelt at barn plasseres i institusjoner utenfor sitt eget fylke, hvis ikke det er faglig anbefalt. Det har skjedd i noen utstrekning at barn altså har blitt plassert i insti- sjoner utenfor sitt eget fylke, ikke fordi dette er faglig øn- skelig eller faglig forsvarlig, men fordi det rett og slett ikke har vært relevante plasser i eget fylke. Det kan ikke aksepteres! Her skal nå fylkesmennene ha en plan for ut- vikling av nødvendige plasser i sitt eget fylke. Vi håper at det vil fungere godt.

Nå er det ikke slik at barnevernet i Norge er en eneste lang, sørgelig historie. Det skjer ting innen barnevernet som gir grunn til stor optimisme. Jeg vil særlig nevne de kurstilbudene som fosterforeldrene nå får og er meget fornøyde med, og som har fått navnet PRIDE.

Jeg vil også nevne den ekstra oppfølgingen som gis til fosterhjem med spesielt krevende fosterbarn. Det legges nå opp til et betydelig arbeid med å rekruttere fosterhjem og tilsynsførere. Dessuten ser vi nå en betydelig innsats når det gjelder målrettet forskning her i landet, i vår del- takelse i internasjonal forskning, og vi får del i de resul- tatene som en kommer fram til der.

Vi skal altså ikke tegne noe generelt dystert bilde av barnevernet. Men når en slik undersøkelse som den Riks- revisjonen nå har gjennomført, viser oss så mange feil og så mange mangler, bør det få oss til å reagere, for dette er ett av de områdene i samfunnslivet der vi tåler verken feil eller mangler. Det er mange områder i samfunnet som ikke fungerer optimalt. Det er en del av den politiske debatten og en del av den politiske prioriteringen. Det kan dreie seg om veier, jernbane, fly osv. som ikke fun- gerer helt slik som vi skulle ønske det fungerte. Men når

det kommer til et slikt område som dette, kan vi altså ikke tillate oss feil og mangler. Når samfunnet overtar ansvaret og omsorgen for et barn, er det helt irrelevant å snakke om manglende ressurser eller feilaktig organisering. Dette må på plass! Dette er ett område der jeg tror det egentlig ikke er noen særlig partipolitisk debatt eller diskusjon. Her er det snakk om et område som skal fungere, og så er vi enige om det. Historien har vist oss hvordan det kan gå på et slikt område i samfunnet hvis vi ikke er veldig oppmerksomme og følger opp disse tiltakene på en god måte.

Nå ser vi, mener jeg, en betydelig partipolitisk enighet om disse grunnleggende tankene når det gjelder barnevernet. Men vi ser naturligvis også her en ulik tilnærming til organiseringen, hva man mener er best måte å gjøre det på. Fremskrittspartiet har foreslått at det skal etableres et fritt og uavhengig tilsyn innen barnevernet. Jeg slutter meg ikke til dette forslaget, dels fordi jeg har store problemer med å se hvordan dette i praksis skal kunne fungere, og dels fordi jeg mener at hvis det er noe område i dette samfunnet hvor det offentlige bør ha kontroll og tilsyn med det som skjer, veiledningen med hensyn til det som bør skje, er det innen barnevernet. Jeg ser det som en veldig urimelig tanke at dette skal legges ut til en privat entrepris.

Komiteen foreslår at Stortinget skal be Regjeringen om å gi en orientering om hvordan de feil og mangler Riksrevisjonen påpeker i sin rapport, er rettet opp, og at dette skal skje i løpet av våren 2005. Jeg er sikker på at statsråden ser det behovet Stortinget her har for å bli orientert, og at dette vil bli fulgt opp på alle måter fra statsrådets side.

Martin Engeset (H): Innledningsvis tror jeg det kan være grunn til å understreke at denne saken dreier seg om Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging og tilsyn i barnevernet.

Riksrevisjonens undersøkelse er ikke en rapport som foretar en nærmere analyse av kvaliteten på barnevernstjenestene generelt i forhold til det tilbud barn under omsorg får. Hele rapportens innfallsvinkel og formål retter seg inn mot å vurdere hvordan staten, fylkeskommunen og de kommunale barnevernstjenestene ivaretar sine oppgaver når det gjelder oppfølging av og tilsyn med barn plassert i fosterhjem og institusjon.

Gjennom en slik rapport vil naturlig nok hovedfokuseringen komme på det som er kritikkverdige, mangelfullt og utilstrekkelig. En kommer da raskt i skade for å tegne et bilde av at det er dette som er barnevernet i Norge i dag. Det ville være svært uheldig og grovt misvisende. Heller ikke i denne debatten må vi glemme at det drives svært mye godt barnevernsarbeid i landets fylker og kommuner. Gjennom den høye prioritering av dette viktige samfunnsområdet de senere år er barnevernet tilført betydelig økte ressurser og bemanning. Jeg er derfor glad for at saksordføreren i sitt innlegg understreket alt det positive som også skjer.

Eksempelvis har det nærmest gått politisk folkesport i at en del populistiske skjeller ut barnevernet for at de fak-

tisk griper inn for å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg. Jeg for min del er mer bekymret over at barnevernet griper inn for sjelden, enn over at de griper inn for ofte.

Når det er sagt, vil jeg også nevne at Riksrevisjonens undersøkelse avdekker alvorlige mangler på flere områder:

- For mange barn under omsorg har ikke tiltaksplaner.
- Det er mangelfulle rutiner i mange kommuner når det gjelder kontakt med barn som er plassert i fosterhjem eller institusjon.
- For mange barn har ikke fått oppnevnt tilsynsfører, slik loven fastsetter.

Gjennom tilsynsførerordningen skal kommunene føre tilsyn med barn som er i fosterhjem. Det ligger på mange måter i sakens natur at det kan være vanskeligere å få innsyn i et fosterhjem enn i en institusjon. Ikke desto mindre er det svært viktig at dette arbeidet prioriteres høyt. Fosterhjemmene og barna som bor i fosterhjem, er ofte de aller mest sårbare og utsatte. Det har vært et problem at altfor mange fosterhjem sprekker, med den konsekvens at barn må flyttes fra fosterhjem til fosterhjem. Tilsynsførerfunksjonen er svært viktig for å forebygge en slik situasjon, ikke minst fordi tilsynsfører skal være en slags advokat for barnet, men også i forhold til å ivareta fosterhjemmets behov overfor kommunen. Men jeg tror, som også saksordføreren var inne på i sitt innlegg, at de kursene som har vært i gang en tid, de såkalte PRIDE-kursene, er et veldig viktig virkemiddel for å forebygge at fosterhjem sprekker, og at de som faktisk blir fosterforeldre, vet hva det vil si og er forberedt på oppgaven.

Staten, fylkeskommunene og kommunene har og har hatt ulike roller og ulike oppgaver å ivareta innenfor det samlede barnevernstilbudet i Norge. De enkelte lover og forskrifter på dette området fastsetter en rekke detaljerte krav og pålegg som f.eks. kommunene og fylkesmennene skal overholde når det gjelder oppfølging av og tilsyn med barn under omsorg. Hvert av kravene er isolert sett meget godt begrunnet. Summen av dem kan imidlertid kanskje bli i meste laget, spesielt for de minste kommunene, og dem er det som kjent svært mange av i Norge.

For en tid tilbake ble det i media fokusert på kvaliteten i barnevernet, spesielt i de minste kommunene. Her kom det frem at over 100 kommuner var så små at de hadde kun én stilling eller mindre knyttet til barnevernet. Det betyr at svært mange barnevernsarbeidere rundt om i det ganske land i mange år har jobbet helt alene med ofte svært tunge og belastende saker – uten et fagmiljø og kollegaer å støtte seg til og rådføre seg med. I tillegg kommer det problemet at forholdene kan bli så små og oversiktlige at en kanskje unnlater å gripe inn overfor omsorgssvikt på grunn av vennskap eller kjennskap. Denne problemstillingen bør være et poeng i den pågående debatten om kommunestrukturen i Norge.

Derfor tror jeg det er et meget viktig grep barne- og familieministeren har tatt ved å opprette 26 fagteam som skal rettes direkte mot hver enkelt kommune og de enkel-

te sakene – som en god støtte og rådgiver for kommunene, ikke minst for de minste.

Henrik Rød (FrP): En omsorgsplassering i fosterhjem eller i institusjon er en meget kraftig inngripen i det enkelte barns og i den enkelte families liv. Det er derfor veldig viktig at rammene rundt en slik inngripen må være helt klare, og ikke på noen måte være slik at situasjonen blir verre for det barnet det gjelder, og for den familien som berøres. I løpet av det siste året har man sett en del saker i media som dessverre kan tyde på at dette ikke er tilfellet i alle sammenhenger. I hvert fall synes jeg at et minimum av det man må kunne forvente, er at forvaltningen selv følger de regler som gjelder i slike saker. Dessverre viser denne rapporten at det ikke er tilfellet i altfor stor grad.

Barnevernet i den enkelte kommune har førstelinjeansvaret i denne type spørsmål. Det er derfor meget alvorlig når Riksrevisjonen avdekker at kommunene i stor utstrekning ikke overholder det regelverket som gjelder for området. Regelverket sier klart at det skal utarbeides tiltaksplaner for barn som blir berørt av omsorgsoverdragelse, men hele 28 pst. av kommunene har svart Riksrevisjonen at det ikke alltid gjøres.

Når det gjelder oppfølging av barn som er plassert i fosterhjem eller i institusjon, er situasjonen enda mer alvorlig. Her oppgir hele 50 pst. av kommunene som er med i undersøkelsen, at det foreligger mangelfulle rutiner for kontakt med de barna som er plassert i fosterhjem. For de barna som er plassert i institusjon, er tallet hele 70 pst. I denne sammenhengen er det viktig å understreke at det er staten som har det overordnede ansvaret for at dette fungerer i henhold til regelverket. Det er derfor all grunn til å fokusere ytterligere på det.

Under behandlingen av denne saken avholdt kontrollkomiteen en høring, hvor bl.a. en fylkesmann var deltaker. Fylkesmennene har jo som kjent ansvaret for bl.a. forvaltningstilsyn – med det som har vært fylkeskommunens oppgaver, som nå er overført til staten. I denne høringen kom det åpent fram at tilsynet med barnevernsinstitusjoner hadde blitt en salderingspost. Det er alvorlig at fylkesmannen, hvis oppgave faktisk er å påse at lover, regler og forskrifter blir fulgt, med åpne øyne unnlater å følge bestemmelsene selv. Det er overhodet ikke akseptabelt etter Fremskrittspartiets syn.

Riksrevisjonens rapport avdekker også at det ikke foreligger et godt nok kontrollsystem for de oppgaver barnevernet skal utføre. Dette er på mange måter hele hovedproblemet som synliggjøres gjennom denne rapporten. Som sagt, når fylkesmenn som selv har som oppgave å påse at lover og forskrifter blir fulgt, unnlater å følge disse, blir problemet helt åpenbart. Dette er meget urovekkende med tanke på den betydelige makt som barnevernet har overfor familier og enkeltpersoner som de kommer i kontakt med gjennom sitt arbeid.

Slik som vi i Fremskrittspartiet har vurdert det, er det derfor helt klart at det er grunnlag for å opprette et eget og uavhengig tilsyn som skal påse at regelverket blir fulgt. Et slikt barnevernstilsyn bør både behandle klager

på barnevernets arbeidsutførelse og utføre kontroll med barnevernsinstitusjoner. Derfor tar jeg opp forslaget som Fremskrittspartiet har i innstillingen.

Jeg vil også kort avslutningsvis kommentere saksordfører Kjell Engebretsens spørsmål i forhold til et slikt tilsyn. Jeg tror det må bero på en åpenbar misforståelse fra Engebretsens side når det hevdes at dette skal settes ut på en form for entrepris eller konkurranseutsettes. Hele målsettingen med Fremskrittspartiets forslag om å opprette et slikt tilsyn er å øke fokuset på tilsynsoppgavene. Det er ikke snakk om en entrepris, konkurranseutsetting eller effektivisering. Hele motivet og formålet er at arbeidet på dette området skal utføres på en bedre måte. Vi vet også at staten nå har overtatt de oppgavene som fylkeskommunen tidligere hadde. Hvis fylkesmennene skal ha kontrolltilsyn med dette, kan vi komme i en situasjon som med bukken og havresekken. Jeg tror derfor det er et meget godt forslag at man oppretter et uavhengig tilsyn som skal føre kontroll med disse oppgavene.

Presidenten: Representanten Henrik Rød har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ågot Valle (SV) (komiteens leder): Jeg er enig i at det foregår mye godt barnevernsarbeid rundt omkring. Mye av dette utføres av heltene i vårt samfunn, vil jeg si. Men denne rapporten viser også at det er så store svikt at det må vi ta på alvor, og det gjør også komiteen når den ber om at statsråden kommer tilbake og orienterer om hvordan man har rettet opp dette. Så må vi altså ikke miste av syne at det vi egentlig snakker om, er enkeltmennesker, barn og unge, som samfunnet har overtatt omsorgen for, og familier, mødre og fedre, som frivillig eller med tvang har overlatt omsorgen for barna sine til samfunnet.

Så er det veldig lett å si: Nå har vi jo omorganisert, nå skal alt bli så mye bedre. Det kan bli en sovepute. Det er innholdet i denne organisasjonsendringen og fokuset på et bedre barnevern for barn som må være hovedformålet med at staten har overtatt oppgavene. Etter Riksrevisjonens rapport må det være lov til å si at det aller minste Stortinget kan forlange, er at statsråden pålegger sine fylkesmenn, og også setter dem i stand til, å gjennomføre alle, absolutt alle, lovpålagte tilsyn i barnevernsinstitusjonene. Det er ingen grunner som er gode nok til å forsvare at vi ikke fører kontroll med barn og unge som er plassert i barnevernsinstitusjonene, og ikke bare fører kontroll med dem, men også med hva slags forhold de lever under.

Vi har fått vite at fylkesmennene ikke har tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre den lovpålagte kontrollen. Dette har også Stortinget et medansvar for. Stortinget har gjennom flere år kuttet i midlene til fylkesmennene, og Stortinget er blitt orientert om at fylkesmennene ikke har hatt ressurser til å ivareta disse oppgavene. Så her er det flere som må ta et ansvar og se til at det blir rettet opp.

Jeg har lyst til å minne denne salen om at SV i mange år har gått inn for en godkjenningsordning for barnevernsinstitusjoner. Vi har lenge sagt at det er lettere å åpne en barnevernsinstitusjon enn en pølsebod, og det

har vært sant. Vi har blitt møtt med frykt for at en slik godkjenningsordning kan føre til at man risikerer å miste mangfoldet i institusjonene. Det er sjølsagt ikke riktig. Mangfoldet kan sikres gjennom godkjenningsforskriftene som utformes. Jeg er sjølsagt glad for at Stortinget nå har vedtatt en godkjenningsordning.

SV forventer at statsråden griper fatt overfor kommunene og pålegger fylkesmennene å arbeide for at absolutt alle barn og unge som er under omsorg, har tiltaksplaner. Siden det er så stor variasjon mellom kommunene, bør statsråden vurdere å justere forskriftene og sette helt klare og entydige krav til at det skal utarbeides tiltaksplan for alle barn som har tiltak i regi av barnevernet, og at disse tiltakene revideres etter hvert som barnet og den unge utvikler seg.

Jeg vil peke på at SV og Arbeiderpartiet ved behandlingen av St.meld. nr. 40 for 2001-2002, Om barne- og ungdomsvernet, fremmet forslag om å gi fylkesmannen instruksjonsmyndighet overfor det kommunale barnevernet. Intensjonen var ikke å redusere det kommunale sjølstyret, men å styrke tilsynet med barnevernet for å sikre rettssikkerheten i barnevernssaker. Her må faktisk hensynet til det enkelte barn gå foran stoltheten til den enkelte kommune, som jeg også vil understreke har for lite ressurser til å ivareta disse oppgavene, sjøl om disse må gå først.

Et spørsmål som diskuteres i sammenheng med dette med tilsynsfører – som er blitt omtalt i rapporten, og som også flere andre her har vært inne på – er om tilsynsføreren bør være ansatt i barnevernet som sådan, fordi det kan også være barnevernet i seg sjøl som ikke fungerer til beste for barnet. Kanskje taler det for at tilsynsførerne bør ha et nært samarbeid med, men likevel være uavhengige av, barnevernet i sitt arbeidsforhold i kommunen.

Det er nesten så jeg har lyst til å grine når jeg leser at fem fylkeskommuner ikke har hatt planer for nåværende og framtidig behov for institusjonsplasser i barnevernet. Enda verre blir det når departementet svarer at de ikke ønsker å gi bemerkninger til fylkeskommunenes planer, og at de ikke har mottatt signaler om at dimensjonering av tilbudet har vært for dårlig. De begrunner det med at de ikke ønsker å detaljstyre fylkeskommunenes institusjonstilbud. Det er vanskelig for meg å forstå at det kan kalles en detaljstyring dersom staten ved departementet etterspør planer for institusjonsplasser i barnevernet som faktisk er hjemlet i barnevernsloven. Jeg vet ikke hvilke aviser folk i departementet leser, men jeg har i hvert fall til stadighet kunnet lese historier, særlig om vanskelige ungdommer som fylkeskommunen ikke har hatt institusjonsplasser for, og som har vært plassert i mer eller mindre tilfeldige og ofte også inkompetente private småinstitusjoner utenfor fylket, som også saksordføreren var inne på.

Jeg vil gjerne peke på at om en kommune gjennomfører en omsorgsovertakelse eller et frivillig hjelpetiltak, så er ikke det målet, men starten på den hjelpen barnet trenger. Det er ikke nok å fjerne barnet fra et potensielt skadelig hjemmemiljø, det må også med sikkerhet etableres et nytt, godt og trygt oppvekstmiljø, med gode omsorgs-

personer. Sjøl da er ikke jobben gjort for barnevernet. Da er det behov for å kontrollere og følge opp at disse barna har det godt, og at de får den omsorgen og de hjelpetiltakene de trenger. Ofte vil de som har tatt på seg oppgaven som fosterforeldre, også ha behov for denne oppfølginga. Oppfølginga må ikke bare være en kontroll, men en reell kontakt med barnet og fosterforeldrene. I mange tilfeller kan fosterforeldrene ha behov for tiltak for at de kan makte oppgavene. Det kan f.eks. være avlastning, støttekontakt til barnet eller andre hjelpetiltak for å hindre at fosterhjem oppløses. Det har vi da også hørt en del historier om. Jeg har hyllet dem som gjør en god jobb i barnevernet, men vi må også sørge for at de får den oppfølgingen som gjør at de kan holde ut i disse tøffe jobbene.

Debatten er på mange måter et nederlag for velferdssamfunnet vårt. Vi diskuterer egentlig hvordan samfunnet vårt svikter de aller svakeste blant de minste av oss. Det er barn og unge som er tatt fra foreldrene sine, fordi de ikke er gitt den omsorgen de trenger. Mange av disse barna har opplevd grov omsorgssvikt, og flere av dem har levd under meget vanskelige oppvekstforhold før samfunnet grep inn. Og her er jeg enig med representanten Martin Engeset, jeg tror at barnevernet griper inn for sjelden, og ikke for ofte. Men når samfunnet gjør et slikt alvorlig inngrep i et lite menneskes liv, når samfunnet stempler foreldrene som udyktige omsorgspersoner for sine barn – ja, da må vi forvente at samfunnet har omsorg og trygge forhold å tilby barnet eller ungdommen. Når samfunnet griper til tvang, må vi forvente at samfunnet stiller ressurser til disposisjon som gir en god oppvekst og trygge omgivelser.

Jeg vil som avslutning ta Inger Hagerups ord og gjøre dem om til mine: Vær utålmodig, statsråd. Ikke vent på Riksrevisjonens rapporter! Jeg ber om at hun holder seg orientert om forholdene i barnevernet, følger opp hver eneste sak hun hører om, setter seg inn i sakene, slik at hun får et overblikk over manglene – om det er ressurser som ikke strekker til, om det er mer vi må forstå, eller om vi må endre regelverket. Jeg vet vi har en statsråd som tar barnevernet på alvor, men la også Stortinget få vite når det trengs å gjøre noen endringer, for barna i barnevernets omsorg er de barna som trenger vår oppmerksomhet og omsorg aller mest.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Senterpartiet er ikke representert i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Vi har ikkje hatt moglegheit til å delta i den prosessen som komiteen har lagt i forhold til Dokument nr. 3:10 for 2002-2003. Vi registrerer at komiteen har gjennomført ei ryddig høyring. Høyringa avdekte graverande manglar ved dagens barnevern, men òg, som eg vil understreka, eit sterkt engasjement for forbetring. Det går fram av statsråden sine innlegg og svar, og det kjem fram frå kommunane, frå tilsynsorgana og frå dei som engasjerer seg i fosterheimssamanheng. Ikkje minst ser vi at det er mange engasjerte tilsette i barnevernet som gjer ein uvurderleg viktig jobb, og som må få moglegheit til å gjera ein endå betre innsats. Vi ser fram til den tilbakemeldin-

ga som Stortinget i dag ber om, og som vil bli lagd fram i 2005. Det vil nok vera både nyttig og nødvendig då, både for kontroll- og konstitusjonskomiteen og for fagkomiteen, å gå tilbake til det referatet frå høyringa som i dag følgjer innstillinga, for å sjå om det som det er bedt om, er følgt opp.

Eit vel fungerande barnevern handlar jo om både små og store barn som er sårbare, som er forsvarslause, og der det er uvurderleg viktig å gå inn og gi dei ein ny start og ei god oppfølging. Det handlar òg om foreldre som treng nødvendig hjelp og rettleiing. Eg synest det går tydeleg fram her i dag, både av Dokument nr. 3:10 og av det som komiteen har sagt, at det er langt betre og viktigare å førebyggja enn å koma inn med reparasjonar etterpå. Difor er det ein tankekross at svært mykje førebyggjande arbeid i kommunane i dag blir kutta og nedprioritert på grunn av manglande midlar.

Det er viktig med kvalifisert personell, det er viktig med nok personell og med saksbehandlarar som over tid har moglegheit både til å gå inn i den direkte saksbehandlinga og til å inngå i eit tverrfagleg samarbeid med andre instansar og enkeltpersonar internt i kommunen. Senterpartiet vil òg understreka at i forhold til mange mindre kommunar er det viktig med interkommunalt samarbeid.

Vi er svært fornøgd med at Regjeringa no har gått inn for ei førehandsgodkjenning av barnevernsinstitusjonar. Det er eit tema som har vore ein gjengangar i denne salen, og som no endeleg er på plass. Lat meg understreka at i den oppfølginga som statsråden skal føreta, er det òg viktig å følgja opp behovet for openheit i enkeltsaker. Her er det bede om retningslinjer når det gjeld offentlegheit, fordi det er eit område som er vanskeleg, men som det er viktig å ha ein open debatt omkring, altså om korleis barnevernet til kvar tid fungerer.

Så må eg seia at eg føler eit behov for at statsråden ser på om anbudsprinsippet er det som eignar seg best når det gjeld barnevernet, at lov om offentlege innkjøp skal gjelda i forhold til tilbod for eit barn. Eg synest det skurrar når nokon skal sjå på slike tilbod på same måten som ein bestiller andre varer.

Så er det spennande å sjå korleis desse 26 fagteama fungerer. Eg hadde i ein periode moglegheit til å gjera ei erfaring innan rusfeltet og sosialtenesta. Det vart sett i verk ein plan, som gjekk over tre år, for å styrkja sosialtenesta. Det var ein liten, unnsleg plan som heitte «Kunnskap og bruygging». Til det vart det avsett 20 mill. kr pr. år, og hovudføremålet var at ingen som arbeidde på eit sosialkontor, skulle føla at dei var heilt åleine, alle skulle ha moglegheit til å delta i eit fellesskap, eit forum i eige fylke. Sluttrapporten kom då eg hadde kome tilbake til Stortinget. Det var veldig gledeleg og – eg må seia – overraskande å registrera kor mykje desse 20 mill. kr hadde betydd for styrking av sjølvtiliten og for moglegheitene for den enkelte på sosialkontoret til å gjera ein betre jobb fordi han eller ho følte at dei var ein del av eit større fellesskap. Eg vil relatere dette til dei 26 fagteama, for eg trur det er veldig nyttig og viktig at dei som jobbar ute i kommunane, får moglegheit til å

motta dei råda og den rettleiinga som desse fagteama kjem til å gi.

Så til slutt: Anten ein her snakkar om forsterka tiltak overfor eit enkelt barn eller ein snakkar om omsorgsovertaking, er det vanskelege prosessar i noet. Men så er det då viktig å understreka at det her er eit sterkt behov for ei god oppfølging. For meg blir det då ein tankekross at sjølv om Regjeringa no seier at kommunane har fått styrkte moglegheiter i 2004, er dei faktiske forholda at pensjonsutgiftene har auka med 4 milliardar kr meir enn tenkt, og skatteinngangen er 3,4 milliardar kr mindre enn tenkt i 2003. Det betyr at dei 6 milliardar kr ekstra som kommunane har fått, allereie er brukte og vel så det. Det er tørre tal. Det er ikkje ein debatt om kommuneøkonomi vi har i denne saka, men det vil jo vera slik for ein statsråd som skal følgja opp dei manglane som er her, at det vil vera umogleg å koma utanom at kommunane sin økonomiske situasjon høyrer til i dette bildet. Så eg går ut frå at statsråden òg tek det med i dei vurderingane som ho skal gjera. Elles er eg redd for at dette blir altfor mykje det same som å stikka hovudet i sanden – og det kan vi ikkje gjera i denne saka.

R a n v e i g F r ø i l a n d hadde her teke over presidentplassen.

Karin S. Woldseth (FrP): Når det offentlige tar omsorgen for et barn fordi man mener at foreldrene ikke selv er i stand til å gi barnet den nødvendige omsorg, kjærlighet og tilsyn som ethvert barn har krav på – selv om dette ikke alltid er en korrekt vurdering fra det offentliges side – må i alle fall det offentlige sørge for at det tilbudt dette barnet får, er bedre enn det barnet hadde tidligere.

Men hvordan vet vi at dette er tilfellet, når vi kan lese i Riksrevisjonens rapport om manglende tilsyn med de institusjonene som barnet er plassert i? Hundrevis av barn har ikke blitt spurt om de har det bra, om de føler at de får alle behovene sine dekket, eller om de føler at de blir elsket, fordi fylkesmennene – ja sågar 12 av de 19 – ikke har ressurser eller økonomi til å foreta de nødvendige tilsyn. Først tar det offentlige barna fra foreldrene deres, mest sannsynlig og oftest på grunn av omsorgssvikt, for så å belaste de mest utsatte og vergeløse av oss alle for nok en omsorgssvikt ved ikke engang å sørge for å se etter at de har det bra. Dette er ikke bare forferdelig trist, det er også uansvarlig og skandaløst. Kanskje er tiden inne for en barnevernsreform som er langt mer omfattende enn den vi hadde ved den statlige overtakelsen.

Hvordan kan vi vite, når vi ikke fører det nødvendige tilsynet, at det ikke om noen år vil dukke opp igjen saker som barnehjemssaken i Bergen? Da vi stod på Torgalmenningen i sommer, traff jeg flere barnehjemsbarn som nettopp var blitt myndige. De kom bort til meg og fortalte skrekkelige historier fra sin tid på barnehjemsinstitusjoner i Norge. De var ikke lenger plassert i Hordaland, for der var det ikke egnede institusjoner. – Nei, vi kan ikke vite det! Vi kan bare anta at slikt ikke skjer lenger.

Men det å være usikker, det ikke å vite, er helt uakseptabelt.

Fremskrittspartiet tror ikke det hjelper at staten nå selv både skal eie institusjonene, godkjenne de private institusjonene og føre tilsyn med det hele. Det fører nok fort til bukk og havresekk-syndrom. Og som om ikke det er nok, skal de statlig ansatte i fagteam også hjelpe de kommuneansatte barnevernsarbeiderne med å plassere barnet på den mest egnede enten statlige eller statlig godkjente institusjonen. Ser man ikke at det her blir fryktelig mange hatter for staten å ha på seg?

Det er på bakgrunn av dette at det er viktig, svært viktig, med et fritt og uavhengig barnevernstilsyn. Og det er en åpenbar misforståelse hvis det er noen som tror at det er noe privat som Fremskrittspartiet nå foreslår. Vi har tilsyn for at konkurranse-loven skal overholdes, vi har tilsyn for at mediene skal overholde sine lover, vi har helsetilsyn, vi har sjøfartstilsyn, vi har luftfartstilsyn, og enda flere. Men vi har altså ingen tilsyn som sikrer at de aller svakeste og de aller mest vergeløse ikke lider overlast når det offentlige har overtatt omsorgen for dem.

Nødvendigheten av at et tilsyn er fritt og uavhengig, gir seg selv. Friheten som dette tilsynet måtte få til selv å foreta vurderinger om hvor de ønsker å foreta tilsyn, kan være en rettesnor også for kommunene, hvor dessverre altfor mange har unnlatt å gjøre jobben for de barna det offentlige har ansvaret for. Da tenker jeg i første rekke på manglende tiltaksplaner og tilsynsførere.

Jeg bekymrer meg ikke for at barnevernet griper for sjelden inn, men jeg bekymrer meg alvorlig for at barnevernet kommer altfor sent på banen, når krisen og omplasseringen allerede er et faktum. Isteden kunne barnevernet komme inn mye raskere, og dermed kanskje forebygge i barnets eget hjem, slik en representant snakket om tidligere.

Det kan ikke være et argument ute i kommunene at man ikke har ressurser, ikke når det gjelder noe så viktig som et barn som er fjernet fra hjemmet sitt. Det bør sørges for at ikke ett barn bør plasseres på en institusjon før det faktisk både er en tilsynsfører og en tiltaksplan på plass, med helt spesielle unntak, der krisen er akutt og barnet må plasseres i beredskapshjem.

Det viser seg at svært mange omsorgsplasseringer skjer ved frivillig plassering. Det betyr at foreldrene erkjenner at de for en kortere eller lengre tid ikke makter å ta seg av barna sine, eller at de nærmest føler seg tvunget til det fordi presset fra barnevernet er svært stort. Disse foreldrene er overbevist om at barna deres får det bedre på en offentlig institusjon, en privat, offentlig godkjent institusjon eller hos fosterforeldre i en tid. Da er det det offentliges plikt å sørge for at barna får det bedre, og også å se etter at de har det bra.

Når det gjelder fosterhjem, trenger vi dem, vi trenger trygge hjem med den nødvendige kompetanse. Men når det offentlige ikke greier å følge opp fosterhjemmene, slites fosterhjemmene ut, og man orker ikke mer. Resultatet blir at man står uten tilstrekkelig antall fosterhjem og uten særlig nyrekruttering. Jeg må innrømme at det er ganske hjerteskjærende å se annonser i avisene som

f.eks.: «Vi er to søsken som søker et hjem». Det minner meg om herreløse hunder, og det er svært lite verdig Norge i 2004. Ved å sikre god oppfølging, og ikke minst ved å sikre god opplæring, tror jeg nok at både rekrutteringen og motivasjonen i de allerede eksisterende fosterhjemmene hadde vært mye bedre.

Riksrevisjonens rapport om tilsyn med barnevernsinstitusjoner tegner et dystert bilde. Vi aner ikke hvordan barna har det, og denne unnfalldenheten fra det offentlige må ikke lenger få skje. Vi må ikke glemme: Barna er framtidens voksne, og de barna det offentlige har ansvaret for, må også få en sjanse til å bli lykkelige voksne.

Statsråd Laila Dávøy: Riksrevisjonens undersøkelse av barnevernet er nyttig. Jeg ønsker også å påpeke at Riksrevisjonen spesielt har lagt vekt på årstallet 2001 i sin rapport. Gjennomgangen bekrefter at den faglige og administrative videreutviklingen som Barne- og familiedepartementet har tatt initiativet til, har vært nødvendig. Mange av de problemene Riksrevisjonen tar opp, er også presentert grundig i St.meld. nr. 40 for 2001-2002 og i Ot.prp. nr. 9 for 2002-2003. De faglige og organisatoriske manglene som departementet har pekt på i disse dokumentene, er grunnlaget for Regjeringens forslag og Stortingets beslutning om å endre barnevernets organisering.

I en debatt om barnevernet er det viktig for meg å få fram at barnevernet – svakhetene til tross – har gjennomgått betydelige forbedringer de siste årene. Nå er hovedtendensen i utviklingen økt bruk av hjelpetiltak i hjemmene, noe som også er i tråd med lovgivernes intensjoner. Med den aktuelle reformen vil vi støtte videre opp under noen ønskede retninger for barnevernet. Vi ønsker først og fremst økt satsing på gode lokale løsninger og lokale tiltak i et samarbeid mellom familien og barnevernstjenesten. Vi vil ha økt fokusering på forebyggende arbeid, og vi ønsker å få til en utvikling hvor færrest mulige barn skal få behov for å bli plassert utenfor eget hjem. Dette betyr også at barnevernet må tidlige inn i sakene.

I denne prosessen er det nødvendig å ta både faktisk kunnskap og ny kompetanse mer i bruk. Barnevernstjenesten skal vite at det man gjør, er det beste for barnet – det holder ikke bare å basere seg på gode intensjoner. Men til dette trengs det bl.a. økt fokusering på forskning og kvalitet, og i særdeleshet bedre kontroll og kvalitets-sikring av de tiltakene som brukes.

Reformens målsettinger ønsker vi å oppnå ved at det nå er etablert en organisasjon for det statlige barne- og familievernet som nettopp baserer seg på høy kompetanse og stor grad av nærhet til brukerne og kommunene, med riktig og høyt servicenivå og med profesjonelle krav til private institusjoner. Kravene til de private institusjonene vil for øvrig bli de samme som til de offentlige. Med basis i forskning skal barnevernet vite hva man gjør, og hvorfor man gjør det. Det er et mål at alt faglig arbeid som utøves, i størst mulig grad skal ha dokumentert effekt.

Jeg vil gjerne benytte anledningen til å si at det kanskje bekymrer meg litt at noen av komiteens merknader

er såpass bombastiske. Kvantitative data er ikke det samme som hele og fulle sannheter. Et eksempel: Riksrevisjonen fant at mange kommuner ikke i alle tilfeller hadde utarbeidet planer for barn med barnevernstiltak. Det må sies at noen ungdommer vil være over 18 år på undersøkelsestidspunktet, og da er det ikke krav om tiltaksplan. Andre igjen vil være under utredning og har derfor ikke fått noen plan ennå. For det tredje finnes det ingen bestemt mal for hvordan slike planer skal være, men veiledninger. Kommunene kan derfor ha svart nei på spørsmålet om de har utarbeidet en spesiell plan, selv om barnevernet i realiteten har en plan for barnets omsorgssituasjon, for barnets skolegang og for barnets behandling. Tar man slike forhold med i vurderingen, kan bildet bli noe annerledes. Likevel: Det er ingen tvil om at det er for mange barn som får for dårlig oppfølging. Det vil vi arbeide hardt for å få gjort noe med. Vi kommer også til å se på og evaluere om det skal gjøres mer konkrete ting i forhold til planverktøyet.

Et annet eksempel: Riksrevisjonen fant at noen av fylkeskommunene – fem stykker – ikke hadde utarbeidet egne planer for å sikre tilstrekkelig antall institusjonsplasser, slik loven krevde før opprettelsen av Statens barnevern og familievern. Komiteen stiller seg i den sammenheng undrende til at departementet ikke har grepet inn. Men selv om ikke alle fylkeskommunene hadde egne institusjonsplaner, hadde de til enhver tid utarbeidet generelle, helhetlige barnevernsplaner, der institusjonstilbudet var integrert. Gjennom disse planene og øvrig kontakt med fylkeskommunene har departementet kunnet konstatere at tilbudet om – skal vi si – vanlige barnevernsinstitusjonsplasser har vært tilfredsstillende. Det gjelder både dimensjonering og kvalitet. Men så har vi altså en del institusjoner som brukes når det gjelder barn og unge med alvorlige atferdsproblemer. Her har tilbudet vært mangelfullt. Denne utfordringen har departementet tatt tak i. Etter at et departementsoppnevnt ekspertpanel i 1997 slo fast at institusjon alene egner seg dårlig for denne gruppen, har vi sammen med fylkeskommunene utviklet og implementert alternative, hjemmebaserte tilbud. Mer enn tusen familier har fått slik behandling i perioden 2000–2004, og det er gledelig å konstatere at resultatene er gode. I tillegg arbeider vi nettopp med atferdsinstitusjonene i disse dager, både med å vurdere dem vi har, og med å se på hvilke tilbud vi skal ha i framtiden når det gjelder disse.

At fylkeskommunene har gjort for dårlig faglig arbeid på dette området, er gjentatte ganger tatt opp med fylkeskommunene. Det er også omtalt i St.meld. nr. 40 og i Ot.prp. nr. 9. Der går det fram at dette kanskje er en av de viktigste grunnene til at staten nå har overtatt institusjonstilbudet.

For øvrig vil jeg gjerne peke på et tredje punkt: Komiteen er selvsagt opptatt av statens ansvar for at feil og mangler i barnevernet skal bli rettet opp. Gjennom den aktuelle reformen mener jeg at vi har tatt et stort skritt i riktig retning. Men meningen er ikke at statlig styring skal bli en hoveddrivkraft i det kommunale barnevernet, og det er heller ikke lovgivernes intensjon.

Når staten tar et større ansvar for barnevernet, vil jeg satse hardt på at vi skal bli en sentral kompetanseressurs for kommunene. I et slikt perspektiv blir det viktigste med reformen at vi på en bedre måte enn før kan bistå kommunene med å øke sin kompetanse, og dermed styrke det kommunale barnevernet. Det overordnede målet er at flest mulige tiltak skal lykkes mens barna bor hjemme i sine egne familier, eventuelt i fosterhjem. Jeg synes for øvrig at representanten Magnhild Meltveit Kleppa hadde et godt eksempel nettopp på hvordan vi tenker oss at fageamene skal jobbe.

I reformarbeidet har vi forbedret regelverket gjennom i første rekke fire nye forskrifter. Det er

- forskrift om godkjenning av institusjoner
- forskrift om kvalitetskrav i institusjoner
- forskrift om tilsyn i institusjoner
- den nye fosterhjemsforskriften

Riksrevisjonens undersøkelse er et viktig bidrag for å lykkes med reformer og videreutvikling av barnevernet. I årene som kommer, vil departementet arbeide videre for at barnevernet skal ha tilstrekkelige faglige ressurser for å lykkes i flest mulige saker. Vekten på forebyggende tiltak og familie- og nærmiljøbasert behandling vil kunne føre til både større effektivitet og flere funksjonsdyktige barn og familier.

Helt til slutt har jeg lyst til å si at den reformen vi gjennomfører i barnevernet nå, organisatorisk, faglig, kvalitetsmessig og på alle måter, er i full gang. Og det går etter planen svært godt. Jeg har lyst til å berømme barnevernsmedarbeiderne i hele landet, som på en offensiv, god og entusiastisk måte i disse dager er inne i en omstilling som er meget viktig for det norske barnevernet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kjell Engebretsen (A): Statsråden sier at komiteen har vært noe for bombastisk i en del av sine merknader. Det vil vel statsråder stort sett si, tror jeg, til de fleste merknader vi har, gitt at vi ikke uten videre støtter det Regjeringen har gjort eller sagt.

Funnene viser at det *er* faktiske feil, at det *er* mangel på tiltaksplaner, at det *er* manglende tilsyn, osv. Mener statsråden at mulige statistiske usikkerheter – at det korrekte tallet ikke er 8 pst., men 6 pst., at man legger inn visse forutsetninger som at de som er over 18 år, ikke skulle hatt slike planer, osv. – svekker denne rapporten slik den foreligger, og mener hun at komiteen burde ha sett noe annerledes og mildere på de funnene som faktisk foreligger der?

Statsråd Laila Dævøy: Som statsråd vil jeg vokte meg vel for å gi Stortinget råd om hva det skal gjøre eller burde gjøre, men kanskje heller henvise til de svarene som Barne- og familiedepartementet har skrevet, og som Riksrevisjonen har gjengitt i sin fulle bredde i rapporten, som kanskje på noen områder forklarer litt mer inngående også situasjonen slik den er i dag. – Det er vel mitt svar.

Riksrevisjonens rapport er alvorlig. Vi kan si det slik at om det er en eller to mangler, om det gjelder to eller fem fylker, er det like alvorlig der feil og mangler forekommer. Alle disse feil og mangler har vi grepet fatt i, og jeg har stor tro på at vi innen kort tid skal klare å rette opp det meste av dette.

Karin S. Woldseth (FrP): Vi har statlige institusjoner. Staten skal godkjenne private institusjoner. Vi har fem statlige regionkontorer, barnevernskontorer. Vi har 26 statlige barnevernsfagteam. Staten skal ha tilsyn med egne institusjoner. De skal ha tilsyn med private institusjoner, og de skal ha tilsyn med kommunene.

Da må jeg spørre statsråden: Føler ikke statsråden at dette kan bli i meste laget selv for statsråden, og ser hun ikke nødvendigheten av å kunne i hvert fall vurdere et fritt tilsyn som ivaretar ikke bare barnevernet, men også hele oppveksten rundt et barn?

Statsråd Laila Dævøy: Jeg tror denne organisasjonsstrukturen som vi nå legger opp til i barnevernet, er den riktige.

Dette forslaget, som Fremskrittspartiet også fremmet i forbindelse med behandlingen av barnevernsmeldingen, ble behørig debattert i denne sal, og Stortinget sluttet seg ikke til det forslaget.

Jeg synes vi har en ryddig organisering. Vi får nå et barnevern som kommer nærmere barna og nærmere kommunene, nettopp fordi vi har «slanket» det administrative apparatet. I stedet for 19 fylkeskommunale administrative barnevernskontor, har vi fått fem regioner. Vi er i ferd med å få på plass nesten 200 mennesker i 26 nye fagteam. Disse skal være operative også helt ned til det enkelte barn.

Noe av det viktigste er at det i de minste kommunene våre har vært en halv eller én stilling – kanskje to stillinger – der en har sittet alene med vanskelige saker. De har ikke hatt noen å diskutere med. Dette vil nå fagteamene kompensere for på en god måte.

Eirin Falde hadde her overtatt president-plassen.

Ågot Valle (SV): Jeg er enig med statsråden i at de forskriftene hun nå har bestemt skal gjelde, er bra. Men det er én forskrift jeg gjerne vil utfordre henne på, og det er den som går på tilsyn.

Landsforeningen for barnevernsbarn var kritisk til tallet på tilsynsbesøk skulle tilpasses i tråd med praksis. De er enig i at internrevisjon og systemrevisjon vil gjøre tilsynet bedre, men de ønsker at flere voksne skal komme og se hvordan de har det, ikke minst fordi institusjonene i hovedsak vil være mange av de samme som man har i dag, og vi vet at det i noen av disse institusjonene har vært rammer som har gjort både psykiske og fysiske overgrep mulig overfor disse barna. Jeg vil gjerne at statsråden skal svare på denne invitasjonen fra Landsforeningen for barnevernsbarn.

Statsråd Laila Dævøy: Vi har diskutert tilsyn i mange sammenhenger, bl.a. med fylkesmenn. Noe av det som har slått meg, og som har undret meg, har vært at fylkesmennene har sagt at de vet hvor de skal gå for å sikre at barn i institusjon har det bra. Med andre ord: Over tid kjenner vi de institusjoner som kanskje bør ha ti besøk i året istedenfor åtte, som tidligere var pålagt. Andre institusjoner kan man kanskje gå noe mindre til, fordi man der er trygg.

At vi har lagt om tilsynsforordningen, slik at det blir noen færre individuelle tilsyn, både uanmeldte og anmeldte, samtidig som vi har innført systemrevisjon, tror jeg er en riktig utvikling. Vi skal også følge nøye med og evaluere dette. Men i tillegg har vi altså godkjenningskrav og kvalitetskrav. Det nye regionale barnevernet har som oppdrag kontinuerlig også å ha kontakt og kontroll med institusjonene når det gjelder kvalitet, slik at godkjenningen fortsatt kan opprettholdes eller fratas.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det er freistande å utfordra statsråden når det gjeld behovet for ressursar både til eit betre tilsyn, jf. understrekinga til fylkesmann Tora Aasland av ressursbehovet der, og til ein styrkt kommuneøkonomi, når hovudpoenget her er gode lokale løysingar. Men eg antek at ho følgjer opp og gjer ressursbehovet tydeleg i budsjettssamanheng.

Eg vil difor utfordra henne på eit anna punkt, og det gjeld anbudsprinsippet. Der har ein lagt inn to kriterium. Det eine er kvalitet, og det andre er pris. Ein har ikkje sagt noko om forholdet til geografi, og spørsmålet mitt vil då vera: Når ein ungdom frå region vest, f.eks., etter desse kriteria kan bli send til Nord-Noreg eller ein annan plass langt borte, korleis samsvarar det med målet til barnevernet om behandling nær heimen?

Statsråd Laila Dævøy: Det samsvarer ikke. Jeg antar at representanten kanskje henviser til et oppslag i en avis i går der det kunne se slik ut.

Når det gjelder barn som skal på institusjon, skal kvaliteten være det viktigste avgjørelsesmomentet for de institusjonene vi skal bruke framover. Ethvert barn i dette landet skal plasseres i den institusjonen som er best for barnet. I de aller fleste tilfellene vil det være nærmest mulig hjemmet. Oppslaget i går gir et helt feil bilde av hvordan vi har tenkt å gjøre det.

Jeg tror jeg har svart på spørsmålet. Vi er enige. En del av det som står i oppslaget, er helt feil.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det er rett som statsråden seier. Eg viser til eit oppslag som stod i Dagbladet. Det er ingen kven som helst som uttaler seg om praksis i forhold til overskrifta «Barn på tilbud». Det er direktøren i region vest. Han gjer greie for at det er to kriterium. Det er kvalitet, og det er pris. Då ligg det nær å spørja om ikkje ein del av kvaliteten faktisk skal vera at tilbodet ligg nær heimen, slik at ein kan nå målet om at barna skal behandlast nær heimen. Men dersom det er slik at oppslaget er misvisande, vil eg gi statsråden høve

til å oppklara dette, utover det eine minuttet ho fyrst hadde til disposisjon.

Statsråd Laila Dåvøy: Hvis det er mulig, ellers får vi ta det etterpå.

Det er riktig, som representanten Magnhild Meltveit Kleppa sier, at kvalitet selvsagt er et av de viktigste kriteriene som skal legges til grunn, og at det å være i nærheten av hjemmet er en viktig kvalitet for et barn, selv om det for noen kanskje kan være godt å komme litt lenger bort. Men det vil gjelde de færreste tilfellene.

Når det gjelder anbudet om 20 institusjonsplasser for barn, som faktisk er gått ut, er det basert på det regelverket som Stortinget tidligere har vedtatt. Stortinget er sikkert også kjent med at ideelle organisasjoner som driver barnevern, er unntatt fra anbud. Det er jeg svært glad for. Jeg vet også at nærings- og handelsministeren vil gjennomgå regelverket for anbudsprinsippet. Jeg har vel langt på vei samme holdning som Meltveit Kleppa når det gjelder barn som skal plasseres i institusjon. Jeg er usikker på om dette er den beste måten å gjøre det på. Men de 20 plassene skal brukes av barn primært der barna bor. Hvis en plass blir besluttet brukt – eller vi kan bruke den – i Nord-Norge, vil det antakeligvis være et barn fra Nord-Norge som bruker denne plassen. Det er ikke verre enn det. Det er altså ganske misvisende – jeg takker for at jeg fikk lov til å oppklare det – det som står i avisen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se nedenfor)

J ø r g e n K o s m o gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da er vi klare til å gå til votering i de sakene som er oppført på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 13 (2003-2004) – embetsutnemningar m.m. 1. juli 2002 – 30. juni 2003 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

I

Stortinget ber Regjeringen iverksette systematiske undersøkelser for å bringe på det rene i hvilken grad det

innsattsstyrte finansieringssystemet i spesialisthelsetjenesten påvirker sykehusenes prioritering av pasienter.

Presidenten: Presidenten antar at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 57 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.07.45)

Videre var innstillet:

II

Dokument nr. 3:3 (2003-2004) – Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i sykehus – en sammenligning av organiseringen av hofteoperasjoner – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Henrik Rød satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om etablering av et fritt og uavhengig barnevernstilsyn.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.08.21.)

Komiteen hadde innstillet:

I

Stortinget ber Regjeringen på en hensiktsmessig måte orientere Stortinget om hvordan de feil og mangler ved barnevernet som Riksrevisjonen påpeker i sin rapport, er rettet opp. Det forutsettes at orienteringen gis i løpet av våren 2005.

II

Dokument nr. 3:10 (2002-2003) – om Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging og tilsyn i barnevernet – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 4

Referat

1. (118) Forslag fra stortingsrepresentantene Signe Øye, Svein Roald Hansen og Sylvia Brustad om å etablere skjærgårdspark i Østfold (Dokument nr. 8:23 (2003-2004))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
2. (119) Etablering av et representasjonsanlegg for regjeringen med statsministerbolig (St.meld. nr. 22 (2003-2004))
Enst.: Sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.
3. (120) Forslag fra stortingsrepresentantene Rolf Reikvam, Lena Jensen, Øystein Djupedal og Kjetil Bjørklund om å etablere nettverk og opplæringskontorer for lærlinger i små og verneverdige fag (Dokument nr. 8:21 (2003-2004))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
4. (121) Forslag fra stortingsrepresentant Kenneth Svendsen om å avslutte forsøket med «AutoPASS» på ferjene hvor næringsliv og bilister får økte kostnader (Dokument nr. 8:22 (2003-2004))
Enst.: Sendes samferdselskomiteen.
5. (122) Gratangen kommune sender skriv datert 15. januar 2004 med uttalelse fra kommunestyret vedrørende kommunens budsjett for 2004
6. (124) Karlsøy kommune sender skriv datert 16. januar 2004 med uttalelse fra kommunestyret vedrørende oppdrettskonsesjoner
7. (125) Karlsøy kommune sender skriv datert 16. januar 2004 med uttalelse fra kommunestyret vedrørende vindkraft
Enst.: Nr. 5–7 vedlegges protokollen.

Møtet hevet kl. 12.10.
